

folk/ed. Derg, 2021; 27(4)-108. sayı

Kitap Tanıtımı / Book Review*

Storr, Will (2020 [2018]) *Selfie Tutkusu: Kendimizle Neden Bu Kadar İlgiliyiz?* (Çev. Ö. Onan) İstanbul, Türkiye: Doğan Kitap.

ISBN: 978-605-09-7894-0, 373 sayfa.

Will Storr, kendisini, çalışmaları *The Guardian*, *The New Yorker* ve *The New York Times*'te yayımlanmış ödüllü bir gazeteci ve ödüllü bir yazar olarak tanımlamaktadır. Storr, sekiz kitap yazmış olsa da web sitesinde kariyerinin köşe taşları olarak kabul ettiği beşine yer vermektedir. Storr'un bu eğilimi, kendisinden "biri roman olmak üzere eleştirmenlerce beğenilen beş kitabın yazarı" olarak bahsetmesinden anlaşılmaktadır.

Bu beş kitaptan ilki olan *Will Storr Vs. The Supernatural: One Man's Search For The Truth About Ghosts*'da (2007) metafizik dünyanın peşine düşen yazar, romanı *The Hunger and the Howling of Killian Lone*'de (2013) ataları da aşçı yetenekli bir aşçının, mutfakta kendini geliştirmek üzere çalışırken, atalarından birinin yiyeceklerin akli dengelerini bozabilecek kadar lezzetli tariflerini ve yine bu atasının bu sebeple bir cadı avına kurban gittiğini fark etmesinin ardından yaşadıklarını anlatmaktadır. *The Heretics: Adventures with the Enemies of Science*'de (2014) ki bu kitap *The Unpersuadables* adıyla da yayımlanmıştır, bazı insanların neden bilime inanmadığını sorgularken; bu incelemenin konusu olan ve 2020 yılında *Selfie Tutkusu: Kendimizle Neden Bu Kadar İlgiliyiz?* adıyla Türkçeye çevrilen *Selfie: How the West Became Self-Obsessed and What It's Doing To Us*'ta (2018) benlik algısının Batı medeniyetindeki değişiminin izini sürmüş ve bunu kısmen de olsa selfie, yani özçekim feno-

* Bu kitap tanıtım yazısı, Erdem Akın Temel tarafından hazırlanmıştır (Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve Görsel Çalışmalar yüksek lisans programı mezunu ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi, erdemakintemel@gmail.com ORCID 0000-0002-8309-3374

meni üzerinden açıklamıştır. Yazarın son kitabı, *Science of Storytelling*'de (2019) ise antik çağlardan bu yana anlatılagelen hikâyelerin neden başarılı oldukları ve başarılı hikâyeye anlatıcılarının anlatıları nasıl şekillendirdikleri üzerinde durulmuştur.

Selfie Tutkusu'nun orijinali 1843'ten beri faal olan İngiliz yayınevi Pan Macmillan'ın alt markası Picador etiketiyle çıkmış; Türkiye'deyse Doğan Kitap'ın popüler bilim konulu kitaplarını içeren LOGOS serisi içerisinde basılmış ve yayımlanmıştır. Pan Macmillan, web sitesinde Birleşik Krallık'ın en büyük genel yayınevlerinden biri olduğunu vurgulamaktadır. Doğan Kitap'ın her ne kadar 1990'lı yıllarda kurulmuş olsa da ülkenin en yaygın kitabevi ağlarından birine ve ülkenin en yüksek tirajlı gazetelerinden ve en yüksek reytingli televizyon kanallarından bazılarında sahip bir medya holdinginin bileşeni olarak Türkiye'de benzer bir konuma sahip olduğunun da altı çizilmelidir. Ayrıca, orijinali 416 sayfa olan kitabın Türkçe çevirisi 373 sayfa iken çeviri Doğan Kitap adına Özge Onan tarafından oldukça başarılı bir şekilde kotarılmıştır.

Kitabın orijinal isminde Batı medeniyetinde insanların benlik algılarının değişmesinin konu edildiği “Batı neden kendisine takıntılı hale geldi ve bunun bize etkileri neler” sorusu ile açıkça ortaya konulmaktayken, Türkçe çevirinin başlığında bu sorunun yerine “kendimizle neden bu kadar ilgilimiz” sorusunun sorulması kitabın içeriğinin selfie, yani özçekim fenomeni ile ilgili olduğu algısına yol açabilmektedir. Oysa, içerik göz önünde bulundurulduğunda, kitabın selfie fenomenini merkeze almak gibi bir derdi olmadığı görülmekte, dolayısıyla bu kelimenin bir pazarlama stratejisine dayalı bir “buzzword” olarak kullanıldığı düşüncesini akıllara getirmektedir.

Storr, anlatısını sekiz parçaya bölmüştür. İlk bölümde, intihar olgusu üzerinden insanın mükemmellik algısı ve bu algının sosyal ortamlarda nasıl şekillendiğine değinmekte, başarısızlık hissi ve sosyal beklentileri karşılayamama durumunda benliğin yıkımının intihara giden yolun taşlarını nasıl döşediğini özellikle bir intihar vakası üzerinden açıklayıp kendisinde de “sosyal mükemmeliyetçiliğin” varlığını sorgulamaktadır. Kitabın orijinalinde her bir bölüm Book One, Two, Three vb. (Kitap Bir, İki, Üç vb.) şeklinde isimlendirilirken, bu bölüme yazar Book Zero, yani Kitap Sıfır ismini vermeyi uygun bulmuş; fakat Türkçe çeviride böyle bir isimlendirmeye gidilmemiştir. Tüm bölümler bir sayı ile ifade edilirken Ölen Benlik (İng. The Dying Self) adındaki bu bölüm numaralandırılmamıştır. Sıfır sayısının kullanılması yazarın amacının bu bölüm ile tüm kitabın temelini oluşturmak olduğunu düşündürse de şayet amaç bu ise pek de başarılı olduğu söylenemez. Fakat, bu bölüm, *Selfie Tutkusu*'nun Storr'un diğer kitapları ile ortak bir noktası olduğunu ortaya koymaktadır: Storr, kendisini çalışmalarının merkezine yerleştirmekten ve yolculuklarını aktarmaktan keyif almaktadır.

Bölüm içerisinde insanların olabildiğince başarılı olmaya çalışmalarına ve kendilerini hep daha yüksek mevkilere layık görmelerine rağmen ulaşamadıklarında yaşadıkları kırılmalılığı “narsistik mükemmeliyetçilik” olarak tanımlayan Storr, kendisini de hiçbir şeye yetemeyeceğini düşünen insanların yaşadığı “nevrotik mükemmeliyetçilik” kategorisine dahil ediyor. Halbuki başarılı, göz önünde bulunmayı seven ve bunun için çaba harcayan bir yazar olarak ilk kategoriye daha yakın duruyor.

Aynı bölümde, insanın mükemmellik algısının iç ve dış etmenler kaynaklı olarak şekillendiğinden bahsederken, teknolojinin, özellikle de sosyal medya ve akıllı telefonların insan davranışı üzerindeki etkisine de değiniyor. “Bir mükemmeliyetçilik çağında yaşıyoruz ve bizi öldüren fikir, mükemmellik” (s.34) diyor Storr ve sosyal medyanın “mükemmeliyetçi sunum” olanağı sağlayarak, insanların hayatları ne kadar sallantıda olursa olsun bunu dışarı yansıtmadıklarına, mükemmellik parıltısını korumaya çalıştıklarına ve oluşan mükemmellik algılarından dolayı “kronik tatminsizliğin” pençesine düşebildiklerini aktarıyor.

Türkçe çevirinin ilk bölümünde, insanın hiyerarşik düzen ihtiyacına ve hatta bazılarının hiyerarşinin tepesine çıkma isteğine değiniliyor. Bu bölümde okuyucuya aktarılan en önemli kavram “kabilese benlik”; zira Storr, insanın on binlerce yıllık evrimine rağmen kabilese benliğinin kontrolü altında olduğu ve yüksek statüye gereksinim duyduğu iddiasıyla insanın gen dizilimi olarak en yakın olduğu hayvanlardan şempanzeler üzerinden anlatı kurmayı tercih ediyor. Şempanzelerin hiyerarşide önemli bir statü elde edebilmek için iş birliklerine girişmeleri, şöhretlerini korumaya çalışmaları, hangi şartlarda şiddete başvurdukları gibi konulara değinen Storr, John adlı bir bar fedaisinin şiddet yanlısı bir insandan itikadı yüksek birine dönüşmesi hikâyesinde benzer izleri arıyor. İki anlatıda da şöhretin statüye etkisine dair emareleri seriyor; bir de dedikodunun, kişinin kendisini yargılaması üzerinden benliğini şekillendirici etkisini ortaya çıkarıyor. Benliğin bir hikâye kurucusu ve anlatıcısı olmasını, benliğin geçmişteki ya da gelecekteki duygu, düşünce ve eylemleri meşrulaştırması üzerinden anlatan Storr, benliğin tek başına var olmak yerine kültürden olabildiğince etkilendiğine dair kanıtları da serpiştirdiği bu bölümle kitabın temelini, yani benliğin ve bugün insanların kendilerine dönen ilgilerinin benliğin kültürle olan ilişkisinden kaynaklandığı düşüncesini inşa ediyor.

Kitabın ilerleyen bölümlerinde özgün benliğin ve kişinin potansiyelinin açığa çıkarılmasına dair çalışmalara yer verilse de Storr böylece, henüz anlatısının başında düşüncelerinin özgün benliklerin varlığından bahsedilemeyeceği fikrine doğru meylettüğünün işaretlerini veriyor. Örneğin, gelişim psikoloğu Profesör Bruce Hood ile diyalogunda Hood, benliğin, kişinin kendi beyni tarafından, kişisel hikâyenin anlamlandırılması ve toplumla gereken uyumun yakalanarak kişinin hiyerarşide yer alabilmesi için yaratılan bir kandırmaca olduğunu aktarıyor (s.145). Hood, bu bakış açısını Charles Horton Cooley’in “looking glass self” tanımından yola çıkarak kurarken (s.146; Hood, 2012, s.71), kitabında konuyla ilgili pek çok anekdota da yer veriyor. Örneğin, benliğin cinsiyet algısının tamamıyla kişinin etrafındaki insanların davranışına bağlı olduğunu ortaya koyuyor (Hood, 2012, s.96).

Storr, kitabın tüm bölümlerinde kendi benliği ile ilgili sorular sorarak, bu sorulara yanıtlar ararken; söz gelimi ilk bölümde kendi kişiliği üzerinden intihara meyyali olup olmadığını açıklarken ikinci bölümü kilo takıntısı ve ideal görüntü hakkında kişisel bir anekdotu ile açıyor.

Antik Yunan’da var olan görünüşü güzel olanın ahlakının da iyi olması düşüncesinin, Akdeniz üzerinden Yunan medeniyetinin taşınması ile temeli atılan Batı medeniyetine de yerleştiğini ve Aristoteles’in insanın gelişebilen “politik bir hayvan” olması fikrinin günü-

müz “mükemmeliyet çağının” çıkış noktası olduğunu belirten yazar, Doğu medeniyetinde benzer bir anlayışın olmadığı konusunda Konfüçyüs’ün üstün insanın rekabet yerine denge ve uyuma yönelen bir bilince sahip olduğuna dair düşüncelerini sıraladıktan ve bireycilikten ziyade kolektif eyleme verilen öneme vurgu yaptıktan sonra geçtiğimiz yüzyılda Batı dünyasında benlik algısının şekillenmesine dair olanları anlatmak üzere anlatısına devam ediyor.

Kitabın içerisine serpiştirilmiş olan hikâyeler ki bunların bir kısmı yazarın kendi sorgulamalarına ve deneyimlerine eğilmekte, zaman zaman okuyucuyu kitabın akışından koparmakta. Üçüncü bölümün başında sunulan, Storr’un bir manastırda geçirdiği günlerde kurduğu diyalogları ve sorgulamalarını aktaran hikâye bunlardan biri. Bu bölüm, dinde benliğin yeri ve şekillendirici etkileri ile kültürel öğrenmenin açıklanmasına ayrılmış. Hristiyanlığın insanın günahkâr bir doğaya sahip olduğu, Hz. İsa’nın insanların günahlarının bedelini ödemek üzere öldüğü düşüncesi ve özsaygının azaltılmaya çalışması bu bölüme damga vuran noktalar.

Storr, dördüncü bölümün hemen başında en tutarlı argümanını sunuyor: Endüstri Devrimi ile köylerden kentlere göçmeye başlayan insanlık, kimliklere bağlı gelecek tahayyüllerinden, geçmişin gelecek üzerindeki tahakkümünün büyük ölçüde kalkmasıyla kişisel gelişime dayalı ve hedef odaklı bir yaşam biçimini benimsedi. Kişisel gelişim fikrinin doğduğu bu dönem, Büyük Buhran ve İkinci Dünya Savaşı sonrası özellikle ABD ekonomisine yapılan müdahaleler sonucu Büyük Baskı Dönemi’nin doğurdu ve bu sonuç, Amerika’da benlik anlayışının ciddi bir dönüşüm geçirmesine yol açtı.

Storr, bu dönüşümü, kitabının 4, 5 ve 6. bölümlerinde kurduğu, süreklilik arz eden bir anlatı ile açıklıyor. Carl Rogers’ın, insanın hayvani özünün aslında iyi olduğu düşüncesiyle koşulsuz olumlu yaklaşımı önceleyen hümanistik felsefe akımını başlatması, sağlıklı insanların da özlerindeki potansiyele ulaşabilmeleri amacıyla psikolojik destek alabilecekleri fikrini doğurmuş ve güçlendirmişti. Bu fikrin esas alındığı ve bir tür kamp olarak tanımlanabilecek Esalen Enstitüsü’nün kuruluşu, yazara göre Batı benliğindeki değişimin kapısını aralayan en önemli adımlardan biri.

Yazar, Esalen Enstitüsü’nün, kurucularından Michael Murphy’nin “bir bilinç devrimi” olarak nitelendirdiği topluma yayılan etkisinin anahtarı olarak Rogers dışında iki isme daha işaret ediyor: İnsanları kendileri ile yüzleşmeye zorlayan Fritz Perls ve Rogers’ın varisi olarak tanımlanan, toplumun insanın potansiyelini ve kendini gerçekleştirdiğinde ulaştığı halet-i ruhiye olan ‘neşeyi’ baskıladığını iddia eden Will Schutz.

Will Storr, bu isimlerin yaklaşımlarından bahsedip sorgularken ve Esalen’de yaşadıklarına dair uzun açıklamalara girişiyor. Ardından, rekabet içerisinde olsalar da insanın potansiyelini ortaya çıkarmasını hedef alan bu psikolojik yaklaşımların tüm dünyada teknolojik gelişimin merkezi kabul edilen Silikon Vadisi’ne olan etkisini anlatmaya başlamak üzere, coğrafi yakınlığa da dikkat çekerek, San Francisco gözlemlerine doğru devam ediyor. Tabii bu akış içerisinde Esalen’den etkilenen insanlar olarak Guguk Kuşu’nun yazarı, Beat akımı sonrası bir edebiyat ikonu olan Ken Kesey’den, bir kült lideri ve seri katil olan Charles Manson’a kadar pek çok isme de değinmeden geçmiyor. Bu noktada, Esalen’in hâlâ pek çok Silikon Vadisi yöneticisinin uğrak yeri olduğunu atlamamak gerek (Marantz, 2019).

Anekdotan ileri gitmeyen ve anlatıya pek de katkısı olmayan birkaç isme değinilmesinin yanı sıra, Storr'un direkt etkilerinden bahsettiği ve kitabında geniş yer ayırdığı bazı isimler de ver: Örneğin, özellikle *Hayatın Kaynağı* ve *Atlas Silkindi* gibi adlı eserleriyle edebiyatta bireyciliğin en önemli temsilcisi olan Ayn Rand, bu dönüşümün önemli karakterlerinden biri.

Toplumun özsaygı kazanması için eyalet tarafından fonlanan bir proje oluşturan ve zamanla bu projesini yürürlüğe sokmayı başaran Eyalet Meclisi üyesi John Vasconcellos'un, özellikle de medya üzerinden toplumda yarattığı değişimi inceleyen araştırmacılardan biri olan Roy Baumeister, özsaygı akımı ile çalışmalara karşı çıkarken, tam aksi yönde sonuçlar ortaya koyuyor: Yüksek özsaygılı bireyler yetiştirmeye çalışan eğitim sisteminin, çocukları hayatın doğal bazı yönleri ile karşı karşıya kalmaktan alıkoyduğunu ve insanların sebepsiz yere özsaygılarının yükselmesinin Amerika'da bir narsisizm salgınına yol açtığını vurguluyordu. Storr, özsaygı ve narsisizmin arttığını geçen süre içerisinde yaşanan irili ufaklı pek çok olay üzerinden anlatmaya çalışırken, dijital dünyaya da adım adım yaklaşıyor.

Kitabın altıncı bölümü "Dijital Benlik" başlığını taşıyor ve neredeyse tamamen Silikon Vadisi ve dünyadaki teknolojik gelişmelere ayrılmış durumda. Doug Engelbart'ın kişisel bilgisayarını tanıtmaya dair bir anekdot ile başlayan bu bölüm, henüz başındayken Web 2.0'ın adlandırılmasında ve yayılmasında önemli katkıları olan Tim O'Reilly'nin, Web 2.0'ın aslında Esalen de konuşulanların bir yansıması olduğu söylemiyle zirveye çıkıyor. Storr, bu atıfla 90'lı ve 2000'li yıllarda yaşanan teknoloji devriminin kaynağı olarak 60'lı yılların bilinç devrimine işaret ediyor. Devamında, Steve Jobs, Peter Thiel, Elon Musk gibi bireycilik anlatısının zirve noktasındaki isimlere değinip Silikon Vadisi'ndeki çeşitli insanlarla "kurucu" mitini inceliyor ki bu mit sürekli kendini geliştirerek mesleğinin zirvesine çıkmayı hedefleyen insanları anlatmakta. Son olarak, CJ adlı, özçekim tutkunu bir genç kızın hikâyesini uzun uzadıya anlatan Storr, bu hikâyeden de yola çıkarak, neoliberal ekonominin rekabetçi ortamında daha kolay yol alabilmenin mükemmelleşmek ile olacağı anlayışının ve sosyal medyanın yarattığı yankı odalarının insanların benlik algılarını narsisizme yönelttiğini söylemekte.

Kitabın son bölümü ise "Mükemmeliyetçilik çağında nasıl hayatta kalabiliriz?" başlığını taşıyor. Bu bölümün girişinde uzun uzadıya anlatılan, DNA sentezleme temelli teknolojiler üreten Cambrian Genomics adlı şirketin kurucusu Austen Heinz'in hikâyesi mükemmeliyetçilik, kurucu miti, benliğin oluşumu, dedikodunun ve hiyerarşisinin insan yaşantısına etkisi gibi kitabın tüm temalarını içinde bulunduran bir hikâye iken; Storr, son bölümde tüm bu sorgulamalardan elde ettiklerinin özetini okuyucuya sunduktan sonra başarının, bireyciliğin, kurucu mitinin günümüzdeki en önemli temsilcisi olan Elon Musk'ın, şirketi SpaceX ile bir NASA uydusunu yörüngeye yerleştirmek amacıyla yaptığı bir roket fırlatmayı izlemek ile ilgili bir anısını anlatarak, kitabına noktayı koyuyor.

Selfie Tutkusu'nun konuyla ilgili kişilere yeni kapılar açacağı aşikâr. Fakat, kitabın alana katkısını açıklamak için Storr'un da ironik bir önseme (foreshadowing) yaparcasına kullandığı bir Baumeister alıntısına bakılmalı. Baumeister, özsaygı konusunda çalışmaları ile adından söz ettiren, bir dönem Ayn Rand ile de çalışmış olan Nathaniel Brand'in bir kitabı ile

ilgili Őu sözleri kullanıyor: “Hayal kırıklığına uğradığımı hatırlıyorum. Bir sürü hikâye anlatıyordu, kitabı okumak eğlenceliydi ama ben bilimsel bir Őeyler arıyordum” (s.222). Neyse ki Storr, “Yöntem üzerine bir not” baŐlıklı açıklamasında bir gazeteci olarak bilgi alanının geniş, fakat bilgilerinin sığı olduğunu kabul edip genellikle ikincil kaynaklardan yararlandığını ve uzmanlardan olabildiğince destek almaya çalıŐtığını söylüyor.

Kaynaklar

- Hood, B. (2012). *The Self Illusion: How the Social Brain Creates Identity*. New York, NY: Oxford University Press, Inc.
- Marantz, A. (2019, August 19). Silicon Valley’s Crisis of Conscience. *The New Yorker*. <https://www.newyorker.com/magazine/2019/08/26/silicon-valleys-crisis-of-conscience> adresinden eriŐilmiŐtir.
- Storr, W. (2020). *Selfie Tutkusu: Kendimizle Neden Bu Kadar İlgiliyiz?*. (Çev. Ö. Onan) İstanbul, Türkiye: Doğan Kitap. (Orijinal yayın tarihi, 2018)

ULUSLARARASI
KIBRIS
ÜNİVERSİTESİ
CYPRUS
INTERNATIONAL
UNIVERSITY

LEFKOŞA/K.K.T.C 0392 671 11 11
www.ciu.edu.tr